

UPPSALA
UNIVERSITET

Rektor

BESLUT
2007-06-26
Rev 2009-04-17

UFV 2007/919

Riktlinjer för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet

Rektor vid Uppsala universitet har fastställt följande riktlinjer för utbildning på forskarnivå.

Riktlinjerna grundar sig på kapitel 5, 6, 7 och 12 i högskoleförordningen (1993:100), förordning (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander, Antagningsordning för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet (AFUU) 2006 12 14 (UFV 2006/1972) samt Föreskrifter avseende utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet (FFUU) 2006 12 14 (UFV 2006/1973). Riktlinjerna beskriver de ytterligare villkor som gäller vid planering och genomförande av utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet.

1. Mål och förutsättningar för utbildning på forskarnivå

Utbildning på forskarnivå är den högsta nivån inom det offentliga utbildningsväsendet. Vid Uppsala universitet kan två examina med olika längd avläggas på forskarnivå, doktorsexamen och licentiatexamen. Utbildning på forskarnivå skall ha så hög kvalitet och sådan uppbyggnad att personer, som framgångsrikt gått igenom den, skall vara väl förberedda och väl kvalificerade för anställningar vid de bästa universiteten inom och utom landet, inom näringsliv, myndigheter och samhället i övrigt. Utbildningen skall bedrivas i en attraktiv, dynamisk, tillåtande miljö präglad av högsta kvalitet, kritiskt tänkande, mångfald, jämställdhet, öppenhet och demokratiska värderingar.

I examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) anges vilka krav som skall uppfyllas för respektive examen (examensbeskrivning). I examensbeskrivningen för licentiatexamen respektive doktorsexamen anges bl.a. ett antal mål för doktoranden som avser kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt.

Doktorsexamina från Uppsala universitets olika fakulteter skall vara nivåmässigt jämförbara. Detsamma skall gälla för licentiatexamina. Examina skall avläggas inom samma tid efter en kombination av kurser och avhandlingsarbete. Doktorsexamen och licentiatexamen skall ses som startpunkten för den fortsatta yrkesverksamheten.

UPPSALA
UNIVERSITET

En god utbildning på forskarnivå förutsätter en god forskningsmiljö. Doktoranderna skall erbjudas gynnsamma utbildningsförutsättningar, handledning av kompetenta och engagerade forskare, och med goda allmänna studievillkor i övrigt. Målsättningen är att doktorandernas avhandlingsarbete skall vara en väsentlig del av institutionens forskningsverksamhet och resultera i internationellt konkurrenskraftig forskning.

De övergripande målen för utbildning på forskarnivå är således att den nytexaminerade doktorn eller licentiaten skall ha goda förutsättningar för ett framgångsrikt yrkesliv inom eller utom högskolan. Detta innebär bl.a.

- goda ämneskunskaper inom ett forskningsområde,
- förmåga till självständigt och kritiskt tänkande,
- färdigheter i vetenskapliga metoder och arbetsätt,
- förmåga att identifiera intressanta och forskningsbara frågeställningar,
- pedagogiska färdigheter och förmåga att uttrycka sig väl i tal och skrift samt
- god förmåga att förstå och hantera forskningsetiska frågeställningar.

Doktors- och licentiatexamina från Uppsala universitets samtliga fakulteter

- skall avläggas inom en nettostudietid om fyra respektive två år vilket förutsätter ett väl avgränsat avhandlingsämne.

Utbildning på forskarnivå skall vara en viktig del av institutionens forskningsverksamhet vilket kräver

- handledning av kompetenta handledare och
- goda allmänna studievillkor.

2. Ansvaret för utbildning på forskarnivå

Ansvaret för utbildning på forskarnivå och de allmänna och individuella studieplanerna för forskarutbildningen regleras i 6 kap. 30, 32, 34-36 §§ HF.

6 kap. 30 § HF: Fakultetsnämnden skall ha det övergripande ansvaret för utbildningens kvalitet, effektivitet, uppläggning, studieplaner och handledning samt för samordning av kurser och utbildning av handledare. Fakultetsnämnden skall också ha allmän tillsyn över utbildningen på forskarnivå.

6 kap. 32 § HF: Ett universitet eller en högskola som anordnar utbildning på forskarnivå skall anordna utbildning av handledare. Minst en av handledarna för en doktorand skall ha genomgått en sådan utbildning eller av fakultetsnämnden bedömts ha motsvarande kompetens.

6 kap. 34 § HF: För varje ämne inom vilket utbildning på forskarnivå anordnas skall det finnas en allmän studieplan, som fakultetsnämnden fastställer.

6 kap. 35 § HF: I varje allmän studieplan för utbildning på forskarnivå inom ett ämne skall följande anges:

1. det huvudsakliga innehållet i utbildningen och i förekommande fall den litteratur som är obligatorisk inom ämnet,
2. den huvudsakliga uppläggningsen av utbildningen,
3. de krav på förkunskaper och andra villkor utöver grundläggande behörighet som gäller för att bli antagen till utbildningen (särskild behörighet),
4. vad som vid antagning till utbildningen gäller om urval avseende de bedömningsgrunder som skall tillämpas vid prövningen av sökandenas förmåga att tillgodogöra sig utbildningen,
5. de prov som ingår i utbildningen, och
6. i förekommande fall möjligheten att avsluta en del av utbildningen med licentiatexamen.

6 kap. 36 § HF: För varje doktorand skall det upprättas en individuell studieplan. Den skall beslutas av fakultetsnämnden efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare.

Fakultetsnämnden har det övergripande ansvaret och tillsynsansvaret men det löpande ansvaret utövas av den institution där doktoranden är registrerad. Såväl fakultetsnämnder som institutionsstyrelser och handledare ansvarar för att utbildningen på forskarnivå bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt att rättigheter och skyldigheter för alla berörda beaktas.

Fakultetsnämnderna skall samordna utbildning på forskarnivå inom sitt ansvarsområde och i förekommande fall fastställa institutionsövergripande regelverk. Institutionerna ansvarar för genomförandet. På institutioner kan ansvaret utövas genom t.ex. prefektens eget ansvar, tillsättande av studierektor för utbildning på forskarnivå eller granskning av doktorandens resultat inför kollegium.

UPPSALA
UNIVERSITET

De krav som i dag ställs på begränsad studietid och garanterad försörjning innebär ett ömsesidigt ansvarstagande av både handledare och doktorand. Prefekten har också ett tillsynsansvar som ytterst ansvarig för institutionens verksamhet. Doktorandernas ansvar för sin egen utbildning formaliseras genom att både deras rättigheter och skyldigheter skall definieras i de individuella studieplanerna. Handledarnas ansvar innebär att de kan komma att ställas inför frågor och problem, som inte enbart är av vetenskaplig natur. Detta ställer höga krav på handledarnas allmänna kompetens. Minst en av handledarna skall ha genomgått handledarutbildning. Universitetet anordnar därför regelbundet en gemensam fakultetsövergripande handledarutbildning. Fakulteterna bör därutöver erbjuda fakultetsgemensam handledarutbildning. Nya handledare bör senast under sitt första år som handledare genomgå handledarutbildning.

3. Antagning till utbildning på forskarnivå

Antagning till utbildning på forskarnivå skall ske med öppenhet och i konkurrens. En antagning innebär ett övergripande ansvar för doktoranden under hela utbildningstiden med avseende på finansiering, handledning och andra resurser. Konsistoriet har i Antagningsordning för forskarutbildningen vid Uppsala universitet (AFUU) fastställt lokala föreskrifter för antagning till forskarutbildningen (3§ AFUU). Där finns bestämmelser om bl.a. tillträde och urval.

Ansvar för antagning och bedömning av säkerheten i finansiering åvilar enligt 7 kap. 34-36 och 41 §§ HF fakultetsnämnd.

4. Disposition av studiestöd

Dispositionen av studiestöd regleras i 5 kap. 3, 4 och 5 §§ HF och i Antagningsordning för forskarutbildningen vid Uppsala universitet (AFUU), 3 och 4 §§ AFUU.

5. Studiefinansiering

Enligt 7 kap. 36 § HF ansvarar fakultetsnämnden under hela utbildningstiden för studiefinansieringen för en doktorand som antagits till utbildning på forskarnivå. Normalt är detta delegerat till institutionerna. Ytterligare lokala föreskrifter finns i Antagningsordning för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet (AFUU), 3 § AFUU.

En doktorand som antagits till utbildning på forskarnivå kan anställas som doktorand eller beviljas utbildningsbidrag för doktorander (7 kap. 36 §

UPPSALA
UNIVERSITET

HF). Vid Uppsala universitet eftersträvas primärt doktorandanställning som studiefinansiering för studerande på forskarnivå. Utbildningsbidrag kan dock inrättas som studiefinansiering i enlighet med förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag.

Studerande kan även antas till utbildning på forskarnivå med s k annan finansiering. Detta innebär vanligen att en annan arbetsgivare finansierar studierna. Vid antagning till utbildning på forskarnivå med s k annan finansiering ansvarar fakultetsnämnden för att en noggrann prövning av studiefinansieringen genomförs. För doktorander som antas med s k annan finansiering krävs en finansieringsplan och att en skriftlig överenskommelse upprättas med finansiären.

Annan finansiering i form av stipendier eller annan egen finansiering skall användas med återhållsamhet för utbildning på forskarnivå. För doktorander som antas efter 2008-01-01 skall nivån på finansieringen lägst vara densamma som utbildningsbidraget efter skatt. Fakultetsnämnden, eller vid delegation institutionen, ansvarar för att vid behov komplettera finansieringen upp till den nivån. Doktorander med s k annan finansiering skall ha motsvarande social trygghet som den som gäller för doktorand med utbildningsbidrag.

Skulle försörjningen för en doktorand med s k annan finansiering falla bort under studietiden ansvarar fakultetsnämnden för att försörjningen tryggas för den återstående studietiden.

Om en doktorand som antagits med s k annan finansiering övergår till fakultetsfinansierat studiestöd skall nettostudietiden om två respektive fyra års heltidsstudier vidmakthållas, vilket innebär att det fakultetsfinansierade studiestödet i sådant fall inte kan utgå för längre tid än vad som återstår av studietiden vid fakultetsstödet inträdande (jfr 5 kap. 7 § HF).

Uppsala universitet kommer att verka för att de externa finansiärer som för närvarande lämnar stöd till doktorander i form av stipendier direkt till de studerande i stället lämnar motsvarande bidrag till universitet och högskolor att där användas som bas för studiestöd till berörda doktorander.

6. Förlängning av studiefinansiering

Studiefinansieringens längd regleras i högskoleförordningen enligt följande:

5 kap. 7§ HF, tredje och fjärde stycket:—En person får vara anställd som doktorand under sammanlagt högst åtta år. Den sammanlagda anställningstiden får dock inte vara längre än vad som motsvarar utbildning på forskarnivå på heltid under fyra år. Vid studier som skall avslutas med licentiatexamen får den sammanlagda anställningstiden inte vara längre än vad som motsvarar utbildning på forskarnivå på heltid under två år. Från dessa tider skall avräkning göras för den studietid då doktoranden inte har varit anställd som doktorand.

Den sammanlagda anställningstiden får dock vara längre än vad som anges i tredje stycket, om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara ledighet på grund av sjukdom, ledighet för tjänstgöring inom totalförsvaret eller för förtroendeuppdrag inom fackliga organisationer och studentorganisationer eller föräldraledighet.

4 §, Förordning om utbildningsbidrag för doktorander: Utbildningsbidrag får lämnas för sammanlagt högst fyra bidragsår och 10 månader. Det får dock inte lämnas för längre tid än som motsvarar helt bidrag under två bidragsår och 5 månader. Från dessa tider skall avräkning göras för den studietid då doktoranden inte har haft utbildningsbidrag.

Utbildningsbidrag får dock lämnas för längre tid än som sägs i första stycket, om det finns särskilda skäl, såsom ledighet på grund av sjukdom, för tjänstgöring inom totalförsvaret eller för förtroendeuppdrag inom fackliga organisationer och studentorganisationer eller vid föräldraledighet. (2002:140)

Utbildning på forskarnivå är ett gemensamt ansvar för doktorand och handledare. Vid Uppsala universitet skall varje doktorand ha kunniga och engagerade handledare, som kontinuerligt skall följa utbildningens framåtskridande. Såväl handledarna som doktoranden skall vid behov föreslå nödvändiga förändringar i arbetsplanen för att avhandlingsarbetet skall kunna avslutas inom den stipulerade maximala nettostudietiden. Dessutom skall enligt vad som gäller för den individuella studieplanen fakultetsnämnden genomföra årliga uppföljningar av varje doktorands pågående utbildning och avhandlingsarbete. Normalt skall därför de största svårigheterna i forskningsarbetet ha identifierats och åtgärdats innan det sista nettostudieåret påbörjas. I de fall särskilda skäl i högskoleförordningens mening föreligger kan dock förlängning av anställning som doktorand medges. Ett sådant beslut om förlängning skall beredas av fakultetsnämnden som avger förslag till prefekten. Motsvarande förfaringssätt skall gälla vid förlängning av andra former av studiestöd.

Riktlinjer för förlängning av utbildningsbidrag och anställning som doktorand för doktorander med förtroendeuppdrag har fastställts i särskilt beslut 2007 02 06 (UFV 2006/1028).

7. Individuell studieplan

Högskoleförordningen anger följande angående den individuella studieplanen:

6 kap. 36 § HF: För varje doktorand skall det upprättas en individuell studieplan. Den skall beslutas av fakultetsnämnden efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare.

Den individuella studieplanen skall innehålla

1. en tidsplan för doktorandens utbildning,
2. uppgifter om hur doktorandens handledning är organiserad,
3. en beskrivning av de åtaganden i övrigt som doktoranden och fakultetsnämnden har under utbildningstiden, och
4. vad som i övrigt behövs för att utbildningen hela tiden skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt.

Den individuella studieplanen skall följas upp av fakultetsnämnden minst en gång varje år. Vid uppföljningen skall doktoranden och huvudhandledaren informera fakultetsnämnden om hur utbildningen framskrider. Fakultetsnämnden kan då eller vid något annat tillfälle när det är motiverat göra de ändringar i den individuella studieplanen som behövs. Utbildningstiden får förlängas bara om det finns särskilda skäl för det. Sådana skäl kan vara ledighet på grund av sjukdom, ledighet för tjänstgöring inom totalförsvaret eller för förtroendeuppdrag inom fackliga organisationer och studentorganisationer eller föräldraledighet. Innan en ändring görs skall doktoranden och handledarna ges möjlighet att yttra sig.

Doktoranden och huvudhandledaren skall skriftligen intyga att de har tagit del av den individuella studieplanen och de ändringar som görs i den.

Vid Uppsala universitet skall den individuella studieplanen innehålla uppgift om

- avsedd examen (dr, lic eller båda),
- översiktlig tidsplan per år för utbildningen (max 16 terminer för doktorsexamen och 8 terminer för licentiatexamen) inklusive beräknad tid för disputation,
- i förekommande fall en särskild motivering för antagning till licentiatutbildning,
- bedömning av finansiering under hela utbildningsperioden,
- i förekommande fall finansieringsplan och avtal med finansjär,
- särskilda överväganden avseende finansiering vid t ex studiemedel eller egen finansiering,
- plan för avhandlingsarbetet,
- planerade kurser, planerad undervisning, pedagogisk utbildning och/eller annat institutionsarbete,
- handledarna samt handledningens former och omfattning och

- de särskilda villkor som gäller för studierna, såsom arbetsplats, dator och övriga arbetsredskap.

Studieplanen bör dessutom innehålla uppgift om procedur för uppföljning, såsom att

- det föreligger skyldighet för såväl handledare som doktorand att anmäla avvikelse i den individuella studieplanen till prefekt/motsvarande,
- i det fall avvikelsen är väsentlig skall prefekt/motsvarande anmoda såväl doktorand som handledare att yttra sig skriftligt,
- i det fall doktorand/handledare i väsentlig utsträckning åsidosatt sina åtaganden enligt studieplanen skall prefekt/motsvarande föreslå fakultetsnämnden att vidta åtgärder och
- en begäran om att återfå handledning och andra resurser skall lämnas till prefekt/motsvarande som överlämnar ärendet till fakultetsnämnden tillsammans med eget yttrande.

Studieplanen skall undertecknas av doktoranden, handledarna och prefekten. Fakultetsnämnden ansvarar för att de individuella studieplanerna följs upp och revideras minst en gång varje år.

8.Handledning

Handledning i utbildning på forskarnivå regleras i 6 kap. 31 § HF och i Antagningsordning för forskarutbildningen vid Uppsala universitet (AFUU), 1§ AFUU.

6 kap. 31 § HF:

För varje doktorand skall fakultetsnämnden utse minst två handledare.

En av dem skall utses till huvudhandledare. Doktoranden har rätt till handledning under utbildningen, så länge inte fakultetsnämnden med stöd av 37 § beslutar något annat.

En doktorand som begär det skall få byta handledare.

Handledning är en viktig kvalitetsfråga i utbildning på forskarnivå. Det är därför angeläget att handledningens omfattning, former och disposition i tiden blir föremål för reflexion och diskussion i samband med att den individuella studieplanen upprättas och revideras i samråd mellan handledare och doktorand. Beroende på avhandlingens ämne och inriktning kan begreppet handledning ges olika innehåll. Förutom direkt samtalstid med handledare inrymmer begreppet handledning exempelvis också den tid handledaren ägnar åt att granska och kommentera doktorandens texter, bistå med litteratursökning kring avhandlingsprojektet och liknande. I vissa ämnen förekommer ofta handledning i experimentell metodik som kan ges av teknisk personal med ansvar för aktuell utrustning.

UPPSALA
UNIVERSITET

9. Avhandlingsarbetet

Avhandlingsarbetet skall anpassas till nettostudietiden fyra år för doktorand som avser att avlägga doktorsexamen och två år för den som avser att avlägga licentiatexamen. Omfattningen av avhandlingen skall styras så att denna kan avslutas inom avsedd tid och samtidigt vara av hög kvalitet. Att föreslå och diskutera fram ett avhandlingsämne är ett viktigt utbildningsmoment för doktoranden. Det är dock väsentligt att handledaren, som erfaren forskare, aktivt hjälper doktoranden i detta inledande skede, så att valet kan ske utan onödig tidspillan och så att det ämne som väljs går att vetenskapligt behandla inom den tidsram som gäller.

10. Publicering av avhandling

Doktorsavhandlingen skall under minst tre veckor före disputationen finnas tillgänglig på universitetsbiblioteket i det antal exemplar som behövs för att möjliggöra en tillfredsställande granskning av avhandlingen före disputationen. Perioden den 15 juni t.o.m. den 15 augusti får inte räknas in i tillgänglighetstiden. Avhandlingen skall också sändas till varje institution inom landet med forskning och utbildning på forskarnivå inom avhandlingens ämnesområde så att den där finns tillgänglig minst två veckor före disputationen.

Enligt beslut 2002-05-14 (UFV 2002/779), skall alla spikblad samt ramberättelsen för sammanläggningsavhandlingar publiceras digitalt i universitetets avhandlingsdatabas. Information om den digitala versionen av spikblad och ramberättelse bör spridas inom och utom landet.

Förkortad tillgänglighetstid för den fullständiga tryckta doktorsavhandlingen och den digitala versionen av spikblad och ramberättelse får medges av dekanus endast om det finns synnerliga skäl.

Vad som sägs i fråga om doktorsavhandlingar skall i tillämpliga delar även gälla licentiatuppsatser.

Avhandlingar och uppsatser inom sammanläggningsavhandlingar som författas av flera personer tillgodoräknas i licentiatuppsats eller doktorsavhandling enbart om det i huvudsak går att särskilja författarnas insatser.

Publicering av avhandling liksom tryckning och distribution av densamma skall ske på sådant sätt att nettostudietiden på fyra år för doktorsexamen och två år för licentiatexamen kan upprätthållas. Den

fördröjning av publicering som kan bli aktuell i frågor om patent får inte leda till att det blir omöjligt att upprätthålla normal nettostudietid.

11. Examination

Kurserna examineras på det sätt som framgår av högskoleförordningen och av respektive ämnes allmänna studieplan för utbildning på forskarnivå. Prov som ingår i utbildning på forskarnivå skall enligt universitetets föreskrifter bedömas med något av betygen godkänd eller underkänd.

I den betygsnämnd som utses för att granska avhandlingen skall flertalet ledamöter hämtas utanför den institution som doktoranden tillhör, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Doktorsdisputationen äger rum i enlighet med föreskrifterna i högskoleförordningen (1993:100) 6 kap. 40-42 §§.

Utöver ovanstående riktlinjer har konsistoriet i Föreskrifter avseende forskarutbildningen vid Uppsala universitet (FFUU) fastställt lokala föreskrifter för disputation och betyg på doktorsavhandling i 3 och 4 §§ FFUU.

12. Indragning av resurser för doktorand i utbildning på forskarnivå

6 kap. 37 § HF: Om en doktorand i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen, skall fakultetsnämnden besluta att doktoranden inte längre skall ha rätt till handledning och andra resurser för utbildningen. Innan ett sådant beslut fattas skall doktoranden och handledarna ges möjlighet att yttra sig. Prövningen skall göras på grundval av deras redogörelser och annan utredning som är tillgänglig för fakultetsnämnden. Vid bedömningen skall det vägas in om fakultetsnämnden har fullgjort sina egna åtaganden enligt den individuella studieplanen. Beslutet skall vara skriftligt och motiverat.

Resurserna får inte dras in för tid då doktoranden är anställd som doktorand eller får utbildningsbidrag för doktorander.

Om en doktorand i väsentlig utsträckning "åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen" skall resurserna för utbildningen på forskarnivå dras in. En sådan bedömning bör avse de fall då doktoranden inte bedriver sin utbildning i enlighet med den individuella studieplanen, som t ex då doktoranden trots tillgång till adekvat handledning och nödvändiga övriga resurser för det planerade arbetet inte visar förmåga att genomföra detta på ett rimligt sätt.

UPPSALA
UNIVERSITET

Indragning av resurser kräver noggrann prövning och ges genom sin behandling i fakultetsnämnden en bredare offentlighet. Ärenden som rör indragning av resurser måste därför behandlas med respekt och vederbörlig hänsyn till doktorandens personliga integritet.

Det förhållandet att en doktorand har fråntagits rätten till resurser är inte detsamma som en avregistrering. Doktoranden kan studera vidare men då helt på egen hand. Doktoranden är fortfarande antagen och kan hos fakultetsnämnd anmäla sin avsikt att lägga fram en avhandling.

6 kap. 38 § HF: Om resurserna för utbildningen har dragits in enligt 37 §, kan doktoranden efter ansökan hos fakultetsnämnden få tillbaka sin rätt till handledning och andra resurser. Doktoranden måste då, genom att visa upp ett tillkommande studieresultat av beaktansvärd kvalitet och omfattning eller på något annat sätt, göra sannolikt att han eller hon kan fullgöra sina återstående åtaganden enligt den individuella studieplanen.

Fakultetsnämnden får inte delegera beslut i sådana frågor som avses i 6 kap. 37 och 38 §§ HF.

Beslut om att dra in resurser för en doktorands forskarutbildning enligt 6 kap. 37 § och beslut att en forskarstuderande inte skall få tillbaka resurserna enligt 6 kap. 38 § får enligt 12 kap. 2 §, punkt 8, överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

13. Avregistrering av doktorand

Avregistrering av en doktorand görs på dennes egen begäran och avser den situation då doktorandens utbildning på forskarnivå avbryts. Den som önskar återuppta utbildningen måste göra en ny ansökan om antagning.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av universitetsdirektören Ann Fust, efter föredragning av avdelningsdirektören Margaretha Andersson. Närvarande därutöver var prorektor professor Kerstin Sahlin, biträdande universitetsdirektören Jan Ivar Mattsson och Uppsala studentkårs ordförande Klas Herman Lundgren.

Anders Hallberg

Margaretha Andersson